

Spółeczeństwo polskie. Zróźnicowanie społeczne / problemy społeczne

Dwa ćwiczzenia wprowadzające w zagadnienie funkcjonowania człowieka w społeczeństwie. Zadania mają na celu określenie cech charakteru i postaw, które budzą u innych szacunek, a które dezaprobatę.

Materiał zawiera cele sformułowane w języku ucznia informujące o poznaniu takich zagadnień jak grupy społeczne, konflikty w obrębie grupy, społeczeństwo, klasy i warstwy społeczne, problemy społeczno-ekonomiczne. Do materiału dołączona jest fotografia przedstawiająca polsko-amerykańską paradę w Nowym Jorku.

Materiał zawiera definicje struktury społecznej, socjologii, warstwy społecznej, prestiżu. W materiale zamieszczono także tabelę z kryteriami prestiżu wraz ćwiczaniem mającym na celu podjęcie decyzji o ich uporządkowaniu od najistotniejszego do najmniej ważnego. Drugim ćwiczaniem jest ustalenie przemian w strukturze zawodowej naszego kraju.

Materiał zawiera opis przemian w Polsce po 1989 r., które doprowadziły do zmian struktury społecznej w kierunku społeczeństwa postindustrialnego i informacyjnego. Opis jest zilustrowany osią czasu przedstawiającą ramy czasowe rządów władzy komunistycznej w naszym kraju oraz grafiką przedstawiającą młodzież korzystającą z telefonów komórkowych. Materiał do wykorzystania także na lekcjach historii.

Materiał zawiera tabelę z wynikami badań przeprowadzonych przez CBOS na temat prestiżu zawodów. Na podstawie tabeli należy wykonać cztery interaktywne ćwiczzenia. Oprócz tego w materiale znajduje się definicja ankiety i respondenta.

W materiale zamieszczono wybrane problemy społeczno-ekonomiczne w Polsce, przyczyny bezrobocia oraz jego skutki. Poza tym zamieszczono w nim definicję kapitału ekonomicznego i emigracji. Przyczyny bezrobocia zostały przedstawione w postaci infografiki.

Materiał zawiera informację na temat różnorodnych problemów społecznych z jakimi boryka się społeczeństwo polskie oraz definicję stopy bezrobocia. Podsumowanie zostało uzupełnione zestawem zadań dotyczących problemów społecznych takich jak bezrobocie i ograniczony dostęp do internetu. Do ich rozwiązania służą dwie tabele statystyczne.

Pierwsza zawiera informacje na temat stopy bezrobocia w poszczególnych województwach w 2014, a druga powody braku dostępu do internetu w 2012 r. Jedno z zadań ma charakter interaktywny.

Materiał zawiera tylko tytuł Projekt edukacyjny: rozwiązujemy problem społeczny.

Materiał zawiera zadanie dla uczniów polegające na realizacji projektu edukacyjnego dotyczącego ich problemów społecznych. Treść projektu jest związana z tematem Projekt edukacyjny: rozwiązujemy problem społeczny.



Spółeczeństwo polskie. Zróźnicowanie społeczne / problemy społeczne

Elementy państwa

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Wymień, jakie cechy charakteru, postawy, działania budzą podziw i szacunek twoich bliskich i znajomych. Które z kolei wręcz przeciwnie - wywołują u nich dezaprobatę czy nawet pogardę.

Polecenie 1

Przedyskutuj problem z osobą siedzącą obok. Sprawdź, czy twoje wskazania są zbliżone, czy zupełnie różne. Zastanów się, kiedy i jak dalece ludzie mają prawo wyrażać swoją dezaprobatę czy brak szacunku wobec innych.

Ważne!

PAMIĘTAJ!

NIE KAŻDY CZŁOWIEK CIESZY SIĘ PRESTIŻEM SPOŁECZNYM, ALE KAŻDY CZŁOWIEK MA PRAWO, BY SZANOWANA BYŁA JEGO GODNOŚĆ I ŻYCIE.

Społeczeństwo polskie. Zróżnicowanie społeczne/problemy społeczne



Polsko-amerykańska parada w Nowym Jorku

Źródło: Salon Nowojorski, licencja: CC BY-SA 2.0.

Co potrafisz?

- wyjaśnić, czym jest społeczeństwo,

- wymienić różne rodzaje grup społecznych,
- przedstawić przyczyny konfliktów występujących w grupach społecznych.

Nauczysz się

- poznawania czynników różnicujących społeczeństwo,
- rozróżniania podstawowych klas i warstw społecznych,
- opisywania wybranych warstw społecznych i grup zawodowych,
- opisywania problemów społeczno-ekonomicznych społeczeństwa polskiego.

Struktura społeczna

Definicja: struktura społeczna

układ zależności między różnymi częściami społeczeństwa; owe części wyodrębnia się ze względu na liczne kryteria, np. urodzenia, poziomu zamożności, wykształcenia oraz różnice religijne i kulturowe

Istnieje wiele sposobów przedstawiania struktury społecznej. Występujące w społeczeństwie podziały i nierówności opisuje się najczęściej za pomocą pojęć: **klasa społeczna** i **warstwa społeczna**. W socjologii nadaje się tym pojęciom różne znaczenie, tym samym trudno jest je jednoznacznie wytłumaczyć. Jednym z najbardziej znanych sposobów przedstawiania struktury społecznej jest podział społeczeństwa na klasy: wyższą, średnią, niższą, ze względu na prestiż społeczny:

- wyższa-wyższa: ludzie bardzo zamożni zawdzięczający swoją pozycję pochodzeniu rodowemu,
- wyższa-niższa: ludzie bardzo bogaci, którzy dorobili się wielkiego majątku dzięki własnej przedsiębiorczości, wysiłkowi i szczęściu; wykazują tendencję do demonstracyjnego eksponowania własnego statusu materialnego,
- średnia-wyższa: osoby osiągające wysokie dochody ze względu na wysokie kwalifikacje zawodowe, np. lekarze, prawnicy oraz właściciele średnich przedsiębiorstw,
- średnia-niższa: określana mianem „ludzi w białych kołnierzykach”, zaliczamy do nich urzędników, pracowników umysłowych, drobnych przedsiębiorców,
- niższa-wyższa: osoby pracujące fizycznie, robotnicy wykwalifikowani,
- niższa-niższa: do tej grupy zaliczane są jednostki bardzo ubogie, nieposiadające źródła dochodu ze stałej pracy; grupę tę często określa się mianem marginesu społecznego (podklasa).

Warstwa społeczna może być definiowana na trzy sposoby:

- jako część klasy społecznej (podział wewnętrzny),

- jako kategoria społeczno-zawodowa, wyodrębniona ze względu na rolę i miejsce w społeczeństwie,
- grupa ludzi żyjąca w zbliżonych warunkach, tworząca pewną wspólnotę stylu życia.

Definicja: socjologia

nauka o społeczeństwie; jej dział makrosocjologia zajmuje się badaniem wielkich procesów i zjawisk społecznych

Definicja: prestiż

poważanie i szacunek, jakim człowiek cieszy się w społeczeństwie

Ćwiczenie 2

Zastanów się, jaką wartość mają dla ciebie podane źródła prestiżu społecznego. Uporządkuj je, zaczynając od najistotniejszego dla Ciebie.

Wypisz inne, istotne we współczesnym społeczeństwie polskim, kryteria prestiżu społecznego

Kryteria prestiżu społecznego.

poziom dochodów	⬆
wykształcenie	⬆
władza (niekoniecznie polityczna)	⬆
zasługi dla państwa/lokalnej społeczności	⬆

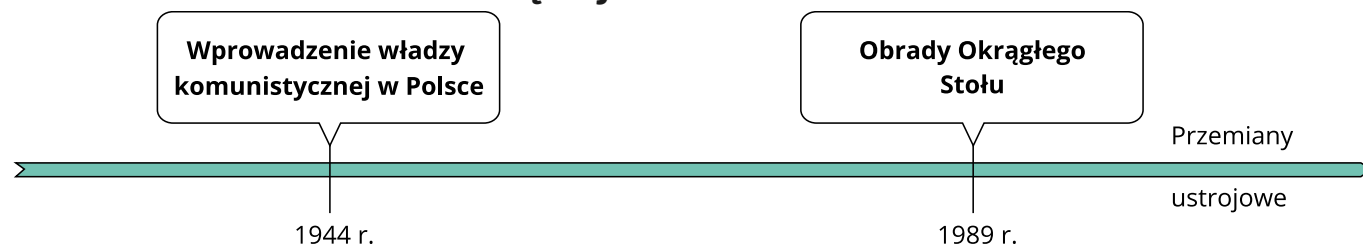
Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 3.0.

--

Ćwiczenie 3

Porozmawiaj z rodzicami (opiekunami) i dziadkami. Dowiedz się, jakie grupy społeczne np. grupy zawodowe, zanikają we współczesnej Polsce, a jakie nowe się pojawiają. Wskaż, z czego wynikają zauważone zmiany.

Jeśli chcesz wiedzieć więcej



Przemiany ustrojowe

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Obrady Okrągłego Stołu to negocjacje prowadzone przez władze komunistyczne z częścią polskiej opozycji. Rozmowy zapoczątkowały upadek komunizmu i przemiany polityczne w Polsce. Zmiany dotyczyły wszystkich sfer funkcjonowania państwa: ustroju politycznego, gospodarki, społeczeństwa i kultury.

Struktura społeczeństwa polskiego po 1989 r. zmieniała się zgodnie z europejskimi trendami. W gospodarce światowej jest to czas przekształcania wysoko rozwiniętych społeczeństw przemysłowych, opartych na produkcji, w społeczeństwa poprzemysłowe, w których głównym sposobem uzyskiwania dochodu stają się usługi. Kolejnym etapem rozwoju, przewidywanym przez socjologów, będą społeczeństwa informacyjne, w których głównym źródłem dochodu narodowego stanie się informacja i sposoby jej wykorzystania. Podobne procesy możemy zauważyć w Polsce.



Uczniowie z telefonami

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Prestiż zawodów i funkcji w Polsce

W tabeli przedstawiono wyniki badań przeprowadzonych w ciągu kilkunastu lat.

Poproszono wybrane osoby o określenie prestiżu podanych zawodów (funkcji).

Respondenci wypełniali ankiety, zaznaczając odpowiednio odpowiedź: bardzo duży, duży, średni, mały, lub bardzo mały.

Opracowując wyniki ankiet, poszczególnym ocenom przypisano wartości liczbowe: bardzo duży - 100, duży - 75, średni - 50, mały - 25, bardzo mały - 0.

Następnie obliczono średnie wyniki dla podanych zawodów w poszczególnych latach.

Źródło: [Badanie CBOS pt. Prestiż zawodów,

http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2019/K_164_13.PDF]

Zawody i funkcje	1987	1999	2008	2013	2019
Profesor uniwersytetu	87	81	81	78	83
Robotnik wykwalifikowany, np. tokarz, murarz	64	58	72	76	84
Nauczyciel	79	71	73	73	77
Lekarz	82	73	74	72	80
Rolnik indywidualny na średnim gospodarstwie	66	56	69	71	76

Oficer zawodowy w randze kapitana	65	63	69	70	68
Właściciel małego sklepu	55	53	63	67	67
Dziennikarz	71	61	65	63	55

Definicja: ankieta

metoda ta polega na uzyskiwaniu danych poprzez zadawanie pytań na podstawie specjalnie przygotowanego kwestionariusza; zbieranie informacji lub opinii na jakiś temat

Definicja: respondent / respondentka

osoba odpowiadająca na pytania zawarte w ankiecie

Po uważnym przeczytaniu podanych wyżej informacji oraz na podstawie danych zawartych w tabeli wykonaj ćwiczenia interaktywne.

Ćwiczenie 4

Wskaż profesję / funkcję, która w roku 1999 cieszyła się najmniejszym prestiżem społecznym.

☐ lekarz

☐ właściciel małego sklepu

☐ oficer zawodowy w randze kapitana

☐ dziennikarz

☐ robotnik wykwalifikowany, np. tokarz, murarz

☐ profesor uniwersytetu

☐ nauczyciel

☐ rolnik indywidualny na średnim gospodarstwie

Ćwiczenie 5

Zaznacz liczbę, która prezentuje poziom prestiżu społecznego, jakim zawód nauczyciela cieszył się w 1999 r.

☐ 56

☐ 73

☐ 58

☐ 81

☐ 71

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Wskaż rok, w którym zawód dziennikarza cieszył się najmniejszym prestiżem społecznym.

☐ 2019

☐ 1987

☐ 2013

☐ 1999

☐ 2008

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Wskaż zawody (funkcje), których prestiż społeczny w XXI wieku wzrósł w porównaniu do okresu rządów komunistycznych w Polsce.

☐ profesor uniwersytetu

☐ nauczyciel

☐ oficer zawodowy w randze kapitana

☐ właściciel małego sklepu

☐ lekarz

☐ robotnik wykwalifikowany, np. tokarz, murarz

☐ rolnik indywidualny na średnim gospodarstwie

☐ dziennikarz

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Problemy społeczno-ekonomiczne we współczesnej Polsce

Po okresie przemian ustrojowych i kształtowania się nowego systemu gospodarczego społeczeństwo polskie zdominowały następujące problemy:

Wybrane problemy społeczno-ekonomiczne współczesnej Polski

- bezrobocie,
- poziom średniej płacy,
- emigracja osób zdolnych do pracy,
- niedostateczny poziom rodzimego kapitału ekonomicznego,
- realizacja programów dot. wdrażania innowacji w gospodarce.

Definicja: kapitał ekonomiczny

środki finansowe / pieniądze

Definicja: emigracja

wyjazd z ojczystego państwa

Istotnym problemem społecznym w Polsce jest poziom bezrobocia. Obecność na rynku dużej grupy osób bezskutecznie poszukujących pracy wywiera negatywny wpływ na funkcjonowanie państwa, społeczeństwa i poszczególnych rodzin. Dlatego państwo powinno szukać skutecznych rozwiązań problemu bezrobocia, zwłaszcza trwałego. Zastanówmy się, jakie są przyczyny wysokiego poziomu bezrobocia.

Przyczyny bezrobocia



Przyczyny wzrostu bezrobocia

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wybrane społeczne skutki bezrobocia.

- emigracja zarobkowa charakterystyczna dla wszystkich grup zawodowych,
- rozpad więzi rodzinnych, np. opuszczenie domu przez jednego z rodziców, przemoc,
- nasilanie zjawisk patologicznych, np. uzależnienia, wzrost przestępczości,
- odkładanie decyzji o posiadaniu potomstwa; zmniejszanie się przyrostu naturalnego.

Problemy społeczne, jakie mogą wystąpić w gminie.

1. Problemy dotyczące opieki społecznej: ubóstwo, bezrobocie, euro-sieroctwo, przemoc w rodzinie, bariery architektoniczne.
2. Nierówne szanse w życiu społecznym osób z rodzin dysfunkcyjnych.
3. Problemy dotyczące zdrowia i opieki: niska świadomość społeczna potrzeby uprawiania sportu, brak nawyków u wielu młodych osób zdrowego stylu życia, brak

infrastruktury sportowej w dla mieszkańców, uboga oferta sportowo - rekreacyjna dla dzieci i młodzieży, osób dorosłych i seniorów.

4. Problemy dotyczące kultury: mały dostęp do kultury, brak tzw. kultury wysokiej, mała oferta dla seniorów, brak szacunku i tolerancji.
5. Problemy dotyczące edukacji i rynku pracy: bezrobocie - gmina typowo rolnicza, niewielkie zaplecze przemysłowo-gospodarcze dające zatrudnienie, uboga informacja na temat rynku pracy, nieodpowiednie wykorzystanie funduszy z zewnątrz, niechęć mieszkańców do zakładania własnej działalności gospodarczej, brak możliwości doksztalcania i przekwalifikowania się.

Ćwiczenie 8

Wskaż problem przedstawiony na ilustracji lub w opisie ilustracji.



☐ alkoholizm

☐ ubóstwo

☐ przemoc domowa

Problemy społeczne

Źródło: Learnetic S.A., licencja: CC BY 4.0.

Podsumowanie

Współczesne społeczeństwo polskie boryka się z wieloma różnorodnymi problemami. Niektóre są konsekwencją wcześniejszego systemu polityczno-gospodarczego, inne - efektem rozwoju społeczno-gospodarczego współczesnego świata. Wszystkie jednak powinny być rozwiązywane, ponieważ mogą prowadzić do rozpadu więzi społecznych.

Definicja: stopa bezrobocia

stosunek liczby bezrobotnych do liczby ludności aktywnej zawodowo ogółem

Stopa bezrobocia w Polsce – stan pod koniec marzec 2021

Nazwa województwa	Stopa bezrobocia podana (w %)
dolnośląskie	5,8
kujawsko-pomorskie	9,1
lubelskie	8,3
lubuskie	6,2
łódzkie	6,5
małopolskie	5,5
mazowieckie	5,3
opolskie	7,0
podkarpackie	9,2
podlaskie	8,0
pomorskie	6,3
śląskie	5,1
świętokrzyskie	8,6
warmińsko-mazurskie	10,5
wielkopolskie	3,9
zachodniopomorskie	8,6

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Ćwiczenie 9

Na podstawie danych przedstawionych w tabeli, podaj dwa województwa z największą i najmniejszą stopą bezrobocia w marcu 2021 r.

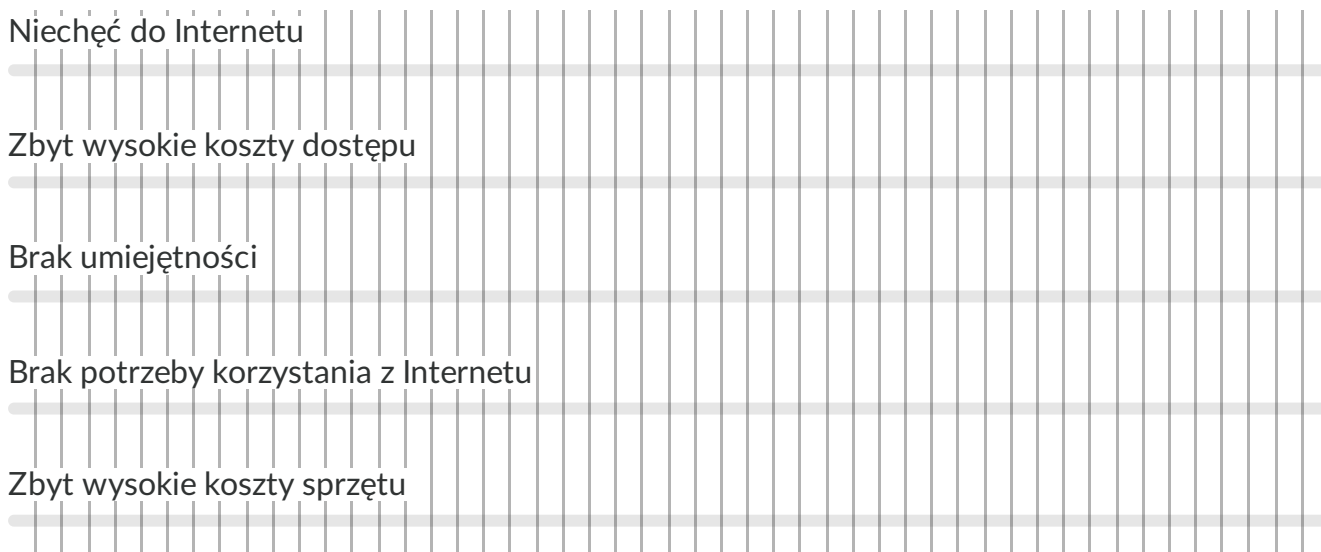
Powody braku dostępu do internetu (2019 r.)

Powód	Gospodarstwa domowe bez dostępu do internetu (w %)
Brak potrzeby korzystania z internetu	67,6
Brak umiejętności	52,0
Zbyt wysokie koszty sprzętu	21,6
Zbyt wysokie koszty dostępu	14,7
Niechęć do Internetu	13,7

Źródło: GUS Społeczeństwo informacyjne w Polsce w 2019 r.

Ćwiczenie 10

Na podstawie danych przedstawionych w tabeli ustaw poprawne odpowiedzi respondentów.



Projekt edukacyjny: rozwiązujemy problem społeczny

1. Pytanie: Zastanów się, jakie problemy społeczne, ważne dla waszych rówieśników, dostrzegasz w twojej miejscowości. Nazwij je, np. brak miejsc do uprawiania sportu, brak zorganizowanych propozycji spędzania wolnego czasu, zagrożenia uzależnieniami, bezrobocie w twojej miejscowości itp.
2. Zadanie: Wybierz jeden, ważny dla was, problem społeczny dotyczący młodych ludzi, opisz go, uwzględniając realia waszej miejscowości, oraz rozważcie możliwe sposoby rozwiązania tego problemu.
3. Realizacja:
 - praca w grupach,
 - czas trwania: 3 tygodnie,
 - prezentacja (w wybranej formie) na forum klasy.